

Nota Misbruik en Oneigenlijk gebruik

Belastingen Samenwerking
West-Brabant

Inhoud

1.	INLEIDING	3
2.	DEFINITIES	4
3.	DOELSTELLING EN UITGANGSPUNTEN	5
3.1	DOELSTELLING M&O-BELEID	5
3.2	ROLLEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN	5
3.3	UITGANGSPUNTEN	6
3.4	RELATIE M&O MET RECHTMATIGHEID, INTEGRITEIT, FRAUDE EN ONDERMIJNING	7
3.5	MISBRUIK VAN DATA	8
4.	(BEHEERS)MAATREGELEN TER VOORKOMING M&O	9
4.1	PREVENTIEVE MAATREGELEN	9
4.2	REPRESSIEVE MAATREGELEN	10
4.3	SANCTIONERING/MAATREGELENBELEID	10
4.4	EVALUATIE	11
5.	RISICOGEBIEDEN	12
5.1	INTENSITEIT M&O-BELEID	12
5.2	RISICOVOLLE PROCESSEN	12
6.	VERANTWOORDING	14

1. Inleiding

Door de invoering van de nieuwe rechtmatigheidsverantwoording wordt de toets op misbruik en oneigenlijk gebruik een expliciet criterium bij de beoordeling van de rechtmatigheid van de taakuitvoering door het dagelijks bestuur. Hier wordt invulling aan gegeven via dit nieuwe beleid.

Deze nota misbruik en oneigenlijk gebruik gaat over het geheel van maatregelen dat Belastingen Samenwerking West-Brabant (BWB) neemt om misbruik en oneigenlijk gebruik van wet- en regelgeving zoveel als mogelijk te voorkomen en de gevolgen ervan te beperken. Deze maatregelen hebben betrekking op wet- en regelgeving, voorlichting, controlebeleid, sancties en evaluatie.

Dit overkoepelend beleid is daarmee een onderdeel van het toetsingskader bij de uit te voeren interne audits. De accountant doet bij de controle nog wel een uitspraak in hoeverre misbruik en oneigenlijk gebruik wordt voorkomen en bestreden en of de genomen maatregelen in opzet toereikend zijn.

2. Definities

De commissie BBV heeft in de kadernota Rechtmatigheid de onderstaande definities van misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O) opgenomen. De commissie zorgt voor eenduidige uitvoering en toepassing van het BBV door decentrale overheden.

Misbruik

Het opzettelijk niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig verstrekken van gegevens met als doel ten onrechte overheidssubsidies of -uitkeringen te verkrijgen of niet dan wel een te laag bedrag aan heffingen aan de overheid te betalen.

Het opzettelijk niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig verstrekken van informatie betreft een bewuste misleiding om een onrechtmatig of onwettig voordeel te behalen. Misbruik kan gelijk worden gesteld met het plegen van fraude om zich onrechtmatig overheidsgelden toe te eigenen. Niet elke misstap (fout) geldt als misbruik. Bij het maken van fouten is er meestal geen sprake van een opzettelijke handeling. Daarnaast is het begrip misleiding van betekenis in deze definitie. Misleiding heeft betrekking op het bewust verborgen houden van het misbruik.

‘Misbruik’ is onrechtmatig en telt mee als fout voor de Rechtmatigheidsverantwoording wanneer dit niet is gecorrigeerd en/of teruggevorderd.

Bij het bestrijden van misbruik passen beheersmaatregelen zoals misbruikpreventie, handhaving, misbruik en fraudeopsporing en sancties.

Oneigenlijk gebruik

Het door het aangaan van rechtshandelingen, al dan niet gecombineerd met feitelijke handelingen, verkrijgen van overheidsbijdragen of het niet dan wel tot een te laag bedrag betalen van heffingen aan de overheid, in overeenstemming met de bewoordingen van de regelgeving maar in strijd met het doel en de strekking daarvan.

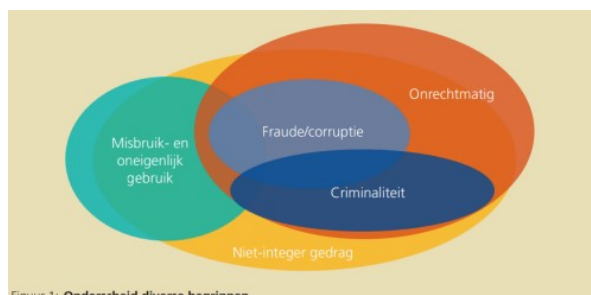
Bij oneigenlijk gebruik wordt feitelijk gehandeld in overeenstemming met wet- en regelgeving. Daarmee zijn dergelijke handelingen niet onrechtmatig. Wel is sprake van het in strijd handelen met het doel en de strekking ervan. Indien de wet- en regelgeving oneigenlijk gebruik mogelijk maakt (de “mazen van de wet”) is het blijkbaar noodzakelijk dat de wet- en regelgeving wordt aangepast en/of duidelijker wordt toegelicht.

Misbruik is dus onrechtmatig, oneigenlijk gebruik niet.

Fraude

Dit omvat opzettelijke handelingen door één of meerdere personen binnen de organisatie, waarbij gebruik wordt gemaakt van misleiding teneinde een onrechtmatig of onwettig voordeel te behalen.

Fraude is een vorm van bedrog. De zaken worden anders voorgesteld dan deze zijn, door op papier of digitaal een onjuiste weergave te geven van de werkelijkheid.

Figuur 1: Onderscheid diverse begrippen

In figuur 1 is het onderscheid tussen misbruik en oneigenlijk gebruik en criminaliteit, fraude, corruptie, onrechtmatig handelen, misbruik en oneigenlijk gebruik en niet-integer gedrag in beeld gebracht (Deloitte 2007).

3. Doelstelling en uitgangspunten

3.1 Doelstelling M&O-beleid

Het doel van het M&O-beleid is het voorkomen en bestrijden van misbruik en oneigenlijk gebruik van overheidsmiddelen.

In eerste instantie is het doel misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen (preventief beleid).

In tweede instantie ligt de focus op het achteraf controleren, het zo nodig bijstellen van beleidskaders en het repareren of zelfs bestraffen van M&O (repressief beleid).

Het is van belang om vast te stellen dat wij in de bedrijfsvoering effectieve maatregelen treffen om misbruik te voorkomen dan wel tijdig op te sporen en daarnaast dat de wet- en regelgeving duidelijk en te handhaven is. Op dit moment maken specifieke (beheers)maatregelen in het kader van M&O-beleid al onderdeel uit van de diverse processen van BWB. Het is wenselijk om overkoepelende algemene kaders vast te leggen in een nota M&O.

De redenen hiervoor zijn:

- Vastleggen van algemeen M&O-beleid draagt niet alleen bij aan transparantie en consistentie van het beleid. Het is ook behulpzaam bij het maken van afwegingen in hoeverre extra beheersmaatregelen en controles benodigd en tegelijkertijd doeltreffend zijn. Maatregelen die veel geld en energie kosten moeten worden voorkomen als deze slechts beperkt financieel nut opleveren.
- De betrouwbaarheid van door derden verstrekte gegevens kan niet altijd worden gegarandeerd via reguliere beheersingsinstrumenten, die vaak beperkt zijn tot de eigen organisatie. Specifieke maatregelen zijn nodig bij de controle op gegevens van derden.
- De werking van beheersmaatregelen en interne controle is voor een belangrijk deel afhankelijk van de integriteit van medewerkers. Het is mogelijk dat in de contacten tussen medewerkers en belanghebbenden bestaande procedures en interne controles onvoldoende effectief zijn. Het is dan ook goed om, in aanvulling op reguliere beheersmaatregelen, alert te zijn op deze risico's.
- Een wettelijk kader voor de invulling en uitvoering van M&O-beleid ontbreekt.
- Het is alleen een gegeven dat M&O een rechtmatigheidscriterium is en dat wettelijke eisen in specifieke regelingen zijn opgenomen.

3.2 Rollen en verantwoordelijkheden

Het in deze nota geformuleerde beleid vormt een kapstok voor de opsomming en inkadering van bestaand beleid en bevat geen nieuwe regels.

Rollen en verantwoordelijkheden zijn in lijn met de inrichtingsprincipes van de organisatie.

Bestuur

Het bestuur is verplicht zorg te dragen voor de interne toetsing van de rechtmatigheid en getrouwheid van de jaarrekening en eindverantwoordingen belastingen en voor het daaraan ten grondslag liggende (financiële) beheer.

Het algemeen bestuur bepaalt de kaders door financiële en controleverordeningen en controleprotocollen vast te stellen. In de op 1 november 2024 vastgestelde "Financiële verordening Belastingssamenwerking West Brabant 2024" is in artikel 13 opgenomen dat het dagelijks bestuur de regels voor het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik van de regelingen en eigendommen verzorgt en vastlegt.

Directeur/Managementteam

De directeur is ambtelijk eindverantwoordelijk voor de uitvoering van de aan de BWB opgedragen taken, zo ook voor het actueel; houden van het M&O-beleid en de uitvoering van het M&O-beleid. Hieraan wordt invulling gegeven door middel van dit beleid, het IC-plan en rapportage(s) over de uitgevoerde werkzaamheden. In de rapportages wordt ingegaan op de wijze waarop het M&O-beleid wordt uitgevoerd en wordt nageleefd.

De teammanagers zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de processen in de organisatie, de primaire toetsing daarop en het treffen van passende M&O-beheersmaatregelen voor de vastgestelde risicogebieden.

Verbijzonderde interne controlefunctie

De verbijzonderde interne controle (VIC) is gericht op het verkrijgen van inzicht vanuit de eigen organisatie in tenminste de getrouwe en rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties, zoals deze in de jaarrekening en belastingverantwoordingen van de deelnemers tot uitdrukking komen.

Hierbij wordt onder meer aandacht geschonken aan de opzet, het bestaan en de werking van relevante beheersmaatregelen, alsmede risico's waaronder fraude en misbruik en oneigenlijk gebruik. De verbijzonderde interne controle is een aanvulling op de reguliere interne controle door de grotere mate van objectiviteit (niet betrokken in de lijn) en de focus op de grootste risico's.

De uitvoering van de VIC is ondergebracht bij de medewerkers administratieve organisatie - interne controle. Deze maken onderdeel uit van het team ondersteuning en zijn niet betrokken in de uitvoering van de primaire processen en de ondersteunende processen waarover verbijzonderde interne controles worden uitgevoerd.

Controller

Alle uitgevoerde werkzaamheden en uitgebrachte rapportages worden na afronding van de controles besproken met de controller. Dit is erop gericht om de kwaliteit van de werkzaamheden te waarborgen maar tevens om inzicht te verkrijgen in de interne beheersing van de organisatie. De uitgevoerde controles met rapportages worden verzameld door de controller en er wordt een samenvatting verstrekt aan het MT en het Dagelijks Bestuur.

De verbijzonderde interne controlefunctie wordt ingezet om invulling te kunnen geven aan de verplichtingen in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording en de ondersteuning van de accountantscontrole. Maar ook om invulling te geven aan de doelstelling meer in control te komen.

Accountant

Misbruik en oneigenlijk gebruik is één van de criteria waar het dagelijks bestuur zich ten aanzien van rechtmatigheid over moet verantwoorden. Bij de jaarrekening toetst de accountant de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording. Bij de eindverantwoordingen toetst de accountant zelf de rechtmatigheid. De accountant gaat na of de BWB over interne procedures beschikt die misbruik en oneigenlijk gebruik ondervangen, hoe die verankerd zijn in de organisatie en of deze worden getoetst bij de interne controle.

Bij het M&O-criterium gaat het er in het bijzonder om vast te stellen dat binnen de organisatie effectieve maatregelen zijn getroffen om misbruik te voorkomen of op te sporen, en dat de geldende regelgeving duidelijk, actueel en handhaafbaar is. Daarom is het belangrijk om per proces maatregelen 'op maat' te treffen die misbruik en oneigenlijk gebruik zo veel mogelijk tegengaan.

Samengevat kan als doelgroep voor dit M&O-beleid worden aangemerkt:

- het algemeen bestuur; vanuit de kaderstellende rol;
- het dagelijks bestuur; die het M&O-beleid vaststelt en om toe te zien op uitvoering, controle en evaluatie van het M&O-beleid;
- de ambtelijke organisatie, als hulpmiddel om in de uitvoering, controle en evaluatie ten aanzien van op te stellen regelgeving bewust de aandacht op M&O-aspecten te vestigen en passende preventieve dan wel repressieve maatregelen te nemen, dan wel bewust te onderbouwen waarom van maatregelen wordt afgezien;
- de accountant, om vast te stellen dat er een beleid is ten aanzien van M&O waarop de AO/IB op moet zijn ingericht.

3.3 Uitgangspunten

De volgende uitgangspunten liggen ten grondslag aan het M&O-beleid van BWB:

1. Wij werken vanuit een basishouding van vertrouwen in een juiste omgang met collega's, inwoners, gemeenten, instellingen en bedrijven.
2. Maatregelen die worden getroffen ter bevordering van een juist gebruik van de verordening en bedrijfsvoering zijn proportioneel. Dat wil zeggen dat zij in verhouding moeten staan tot de risico's die worden gelopen. Beheersmaatregelen worden ingezet op basis van een analyse van de risico's en na afweging van de kosten en baten.

3. De beheersmaatregelen zijn zowel extern als intern gericht. Intern kijken wij naar ons eigen handelen. Extern geldt dat zaken niet de deur uitgaan zonder toetsing aan de geldende wetgeving.
4. De betrouwbaarheid van aangeleverde informatie, afgezet tegen het mogelijk optreden van risico's, is bepalend voor de mate van controle en eventuele sanctionering.
5. Voorkomen is beter dan genezen. De inzet van beleid en maatregelen is primair gericht op preventie van misbruik en oneigenlijk gebruik van de regelingen.
6. Deelnemers zijn zelf verantwoordelijk voor door de door (of via hen) verstrekte gegevens, deze worden indien mogelijk gecontroleerd door de BWB.
7. Van derden ontvangen gegevens uit basisregistraties worden indien mogelijk gecontroleerd door de BWB, de verantwoordelijkheid voor deze gegevens ligt bij de bronhouder.
8. Na constatering van een overtreding wordt de rechtmatige situatie zo snel als mogelijk hersteld en zo nodig worden er passende maatregelen getroffen.
9. Directie en management zijn verantwoordelijk voor het nemen van beheersingsmaatregelen om misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen.
10. Deze nota M&O actualiseren wij eens in de vier jaar of eerder als daarvoor specifieke aanleiding is. Actualiseren is van belang voor het op orde houden van de maatregelen ter bestrijding van misbruik en oneigenlijk gebruik en voor het alert houden van de organisatie..

3.4 Relatie M&O met rechtmatigheid, integriteit, fraude en ondermijning

Rechtmatigheid

Misbruik en oneigenlijk gebruik is één van de drie criteria van rechtmatigheid. Misbruik en oneigenlijk gebruik heeft een relatie met rechtmatigheid, in die zin dat misbruik een onrechtmatige handeling is, maar dit is bij oneigenlijk gebruik niet het geval. Bij oneigenlijk gebruik wordt feitelijk gehandeld in overeenstemming met wet- en regelgeving.

Integriteit

Integriteit richt zich op de eigen organisatie en is gericht op medewerkers. Intern gelden de bepalingen zoals opgenomen in hoofdstuk 14 van het personeelshandboek (Integriteit en veiligheid), functiescheiding in (financiële) processen, maar ook aanspreekgedrag en collegiale toetsing.

De VIC toetst steekproefsgewijs of deze waarborgen ook structureel worden toegepast en of ze effectief zijn.

Het integriteitsbeleid van de BWB omvat verschillende componenten. Naast gedragsregels omvat het ook diverse initiatieven en maatregelen die erop gericht zijn om het bewustzijn van integriteitsrisico's binnen de organisatie te vergroten en het vermogen om integriteitschendingen en ongewenst gedrag aan te pakken te versterken. Dit doen we met als basis de regels voor goed ambtenaarschap (uit de Ambtenarenwet) en goed medewerkerschap (uit het BW).

Componenten van het integriteitsbeleid zijn

- Het Gedragscode Integriteit
- Screening
- Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG)
- Eed en Belofte
- Melden van nevenwerkzaamheden
- Melding van financiële belangen
- Overige regelingen (Melden ongewenst gedrag, Vertrouwenspersoon, Startbundel BWB Informatiebeveiliging en privacy, Gedragscode veilig omgaan met informatie, Agressieprotocol, Melding Vermoeden Misstand en inbreuk op Unierecht)

Fraude

Misbruik en oneigenlijk gebruik gaat zowel over mogelijkheden voor fraude, diefstal of andere vormen van zelfverrijking in de organisatie, ambtelijk en bestuurlijk, als over misbruik van regelingen door burgers, bedrijven en instellingen. De meeste regelingen bevatten waarborgen om misbruik te voorkomen. In ieder geval middels de voor die regelingen geldende voorwaarden (voorwaardencriterium).

Daarnaast is in onze interne procedures geborgd dat bij het nemen en uitvoeren van besluiten altijd toepassing gegeven wordt aan de Algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Zo bevatten alle besluiten een grondslag en een motivatie. Voor belanghebbenden bestaat altijd de mogelijkheid van bezwaar en beroep om dit te toetsen.

Ondermijning

Een bijzondere vorm van misbruik is 'ondermijnende criminaliteit'. Als de bovenwereld en onderwereld met elkaar verweven raken, noemen we dat ondermijning. Voorbeelden zijn wietplantages of xtc-labs in loodsen of woningen en het witwassen van geld via bedrijven.

Om illegale praktijken te kunnen uitvoeren, maken criminelen vaak gebruik van de bovenwereld. Denk daarbij aan transport, opslag, huisvesting en financiële voorzieningen.

Deze verwevenheid heeft vergaande consequenties. Door de invloed en ongewenste druk van criminelen vervagen normen en waarden en wordt, soms zonder dat we het meteen merken, onze veiligheid aangetast. De consequenties van ondermijning worden een steeds groter probleem voor de samenleving als deze niet worden aangepakt.

De Wet Bevordering Integriteitsbeoordelingen (Wet Bibob) staat voor bevordering integriteitsbeoordeling door het openbaar bestuur. Door middel van de Wet Bibob kan BWB bijvoorbeeld voorkomen dat er onbedoeld medewerking wordt verleend aan misbruik van aanbestedingsopdrachten.

3.5 Misbruik van data

Misbruik en oneigenlijk gebruik heeft niet alleen betrekking op misbruik van middelen. Het kan ook gaan om misbruik van data. Dit kan een inbreuk op privacy betreffen met identiteitsfraude als meest vergaande vorm. Het kan gaan om het lekken van vertrouwelijke informatie of persoonsgegevens.

Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)

Om persoonsgegevens van de inwoners binnen Europa beter te beschermen, is vanaf 25 mei 2018 de Europese privacywet van kracht, namelijk de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Voorbeelden van (bijzondere) persoonsgegevens zijn: naam, adres, geboortedatum, BSN, medische informatie en geloofsovertuiging. De AVG legt vast dat persoonsgegevens alleen verzameld en bewaard mogen worden als daar een wettelijke grondslag voor is en zo lang dat strikt noodzakelijk is.

BWB houdt een register bij met een beschrijving van alle processen en de persoonsgegevens die daarin verwerkt worden. Als andere organisaties persoonsgegevens verwerken in opdracht van de BWB worden hierover afspraken gemaakt en vastgelegd in een verwerkersovereenkomst. In de organisatie zijn specifieke functionarissen hiervoor actief bestaande uit de Functionaris Gegevensbescherming (FG) en de Chief Information Security Officer (CISO).

Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO)

Informatiebeveiliging is de verzamelnaam voor de processen die ingericht worden om de betrouwbaarheid van BWB-processen, de gebruikte informatiesystemen en de daarin opgeslagen gegevens te beschermen tegen misbruik en oneigenlijk gebruik. Hierbij is de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) het belangrijkste kader. Vanaf 1 januari 2020 is deze van kracht. Hiermee ontstaat één gezamenlijk normenkader voor informatiebeveiliging binnen de gehele overheid, gebaseerd op de internationaal erkende en actuele ISO-normatiek.

De uitwerking van dit kader is vastgelegd in het Informatiebeveiligingsbeleid van de BWB.

4. (Beheers)maatregelen ter voorkoming M&O

Bepaalde regelingen en processen (of onderdelen daarvan) kunnen het risico van misbruik of oneigenlijk gebruik met zich meedragen. Meer specifiek is dit het geval als er sprake is van afhankelijkheid van gegevens die derden aan de BWB verstrekken.

Wettelijke eisen en minimumnormen verbinden aan de meeste regelingen de verplichting om maatregelen ter bestrijding van fraude en misbruik te treffen. Hierbij worden maatregelen ingezet uit landelijke wetgeving en regelgeving van de BWB. Daarnaast zijn extra beheersmaatregelen denkbaar die het risico van misbruik en oneigenlijk gebruik verder terugdringen.

Ook beheersmaatregelen die intern zijn gericht zijn relevant. Het gaat dan om zaken zoals functiescheiding, toegangsrechten tot applicaties, regelmatige controle daarvan, het vastleggen van gebeurtenissen in log-ins en rapportages over deze maatregelen.

Een onderscheid kan worden aangebracht tussen preventieve en repressieve maatregelen (of een mix daarvan).

4.1 Preventieve maatregelen

Preventieve maatregelen zijn maatregelen die liggen vóór het moment van beschikken, aanslagoplegging en restitutie. Preventieve maatregelen betreffen regelgeving, voorlichting en controle vooraf. Zij zijn gericht op het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik van regelingen.

Regelgeving

Heldere en eenduidige regelgeving beperkt de ruimte voor misbruik en oneigenlijk gebruik. Onder regelgeving wordt verstaan: verordeningen en beleidsregels.

Adequate en handhaafbare regelgeving is een belangrijke beheersmaatregel in het kader van M&O- beleid en voldoet in dat verband aan de volgende eisen:

- eenvoud, inzichtelijkheid en begrijpelijkheid;
- er gelden eenduidige definities;
- het doel en de doelgroep van de regeling is nauwkeurig bepaald;
- rechten, plichten en voorwaarden zijn opgenomen;
- er zijn geen overbodige en/of met elkaar strijdige bepalingen;
- de afhankelijkheid van gegevens afkomstig van derden is zoveel mogelijk beperkt;
- mogelijke maatregelen of sancties bij geconstateerd misbruik en oneigenlijk gebruik zijn in de regeling opgenomen;
- ingangsdata en overgangsregels zijn in de regeling opgenomen.

Voorlichting

Wet- en regelgeving wordt door middel van voorlichting onder de aandacht gebracht van belanghebbenden (collega's, inwoners, gemeenten, instellingen en bedrijven).

Er dient informatie te worden verstrekt over het bestaan van een regeling, aard en doel van de regeling, de specifieke doelgroep, geldende voorwaarden en controle- en sanctiebeleid.

Voorlichting draagt in preventieve zin bij aan het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik van een regeling, zeker als ook duidelijk wordt gecommuniceerd over mogelijke sancties.

Controle vooraf

Controle in de uitvoering is een middel om (de kans op) misbruik of oneigenlijk gebruik te signaleren. Mogelijke M&O gevallen kunnen al in een vroegtijdig stadium worden waargenomen.

Controle vooraf van gegevens wordt uitgevoerd tot aan het moment van betaling of beschikkingsverlening en geldt daarmee als preventieve maatregel. Controle vooraf richt zich op de toetsing van de juistheid en volledigheid van gegevens die door derden zijn verstrekt. Door betrokkene(n) aangeleverde gegevens worden indien mogelijk geverifieerd. Uitgangspunt is dat, voordat wordt beschikt, uitbetaald of een uitspraak wordt verstuurd, een andere medewerker controleert of deze werkzaamheden zichtbaar, volledig en juist zijn uitgevoerd (vier-ogen principe).

In beleid wordt bepaald welke controlemethoden worden gebruikt ten aanzien van regelingen.

Controles kunnen variëren van integraal (totale controle), steekproefsgewijs tot incidenteel.

Hierbij is van belang: de aard en omvang van de doelgroep en hoe misbruikgevoelig een regeling is.

Processen waarbij gevoeligheden spelen, moeten voldoende maatregelen bevatten om de tijdigheid, juistheid, volledigheid en prestatielevering te toetsen van door belanghebbende(n) verstrekte gegevens.

Mechanismen controle vooraf:

- Administratieve organisatie (AO)
- Door middel van stapsgewijze werkprocessen en deels geautomatiseerde processen is gewaarborgd dat vereiste gegevens worden aangeleverd, beoordeeld en gearhiveerd;
- Integriteitsvoorschriften
- Onder andere in het Integriteitsbeleid (hoofdstuk 14 Personeelshandboek BWB) inclusief de Gedragscode Integriteit, het Informatiebeveiligingsbeleid BWB en het Informatiebeveiligingsplan 2023 BWB;
- Fraudeprotocol;
- Opstellen Risico analyse & auditplanning;
- Mandaatstructuur
- Deze is ook verankerd in de financiële applicaties en de belastingapplicaties;
- Inkoop- en aanbestedingsbeleid en inkoopvoorwaarden.

4.2 Repressieve maatregelen

Repressieve maatregelen zijn maatregelen die na het moment van beschikken of betalen worden genomen. Het gaat om controle achteraf, waarbij M&O kan worden vastgesteld, en sanctionering/ maatregelenbeleid.

Controle achteraf

Controle van gegevens achteraf wordt uitgevoerd na het uitkeren/innen van bedragen, dan wel nadat de beschikking is verleend. Daarmee is het een repressieve maatregel.

Controles achteraf kunnen (evenals bij controles vooraf) integraal, steekproefsgewijs of incidenteel worden uitgevoerd. Manieren om te controleren kunnen zijn: verzoeken om inlichtingen, inspecties, waarneming, bevestigingen, herberekeningen, cijferanalyses en het opnieuw uitvoeren van controles.

Interne controles worden periodiek uitgevoerd om te beoordelen of conform de interne procedures is gewerkt en of transacties getrouw en rechtmatig tot stand zijn gekomen. In de uitvoering van de controles is expliciet aandacht voor M&O. Vastlegging van de controleresultaten is verplicht.

De resultaten van de controle kunnen bijvoorbeeld leiden tot aanpassing van het controlebeleid en/of de regelgeving.

Periodiek wordt een geactualiseerd controleplan door het dagelijks bestuur vastgesteld. Dit vormt de basis voor de verbijzonderde interne controles en de verantwoording daarover in de jaarstukken en vanaf 2025 in de bestuursrapportage.

Verbijzonderde interne controle.

De VIC is in feite een check op de toepassing en functionaliteit van de AO. Kwaliteitscontroles worden uitgevoerd door de teams zelf, door medewerkers die zelf bevoegdheden hebben in de gecontroleerde processen. De werkwijzen, conclusies en aanbevelingen van deze medewerkers worden aanvullend getoetst door de VIC-medewerkers (die niet betrokken zijn in het proces).

4.3 Sanctionering/maatregelenbeleid

Sancties worden opgelegd als reactie op een vaststelling van misbruik. Alleen misbruik is immers onrechtmatig en moet worden hersteld en/of passende maatregelen worden genomen.

Maatregelenbeleid is vereist om adequaat te reageren op geconstateerd misbruik en/of oneigenlijk gebruik. Maatregelenbeleid moet voldoen aan de beginselen van behoorlijk bestuur. Dit houdt onder andere in dat maatregelen en sancties proportioneel moeten zijn in relatie tot het vergrijp.

Uitgangspunt is dat het behaalde voordeel wordt teruggevorderd en er indien nodig maatregelen worden getroffen.

Concreet leidt het tot terugvordering van te veel betaalde bedragen, naheffing van ten onrechte gederfde ontvangsten. In bepaalde gevallen kan ook de ontbinding van een overeenkomst of de intrekking van een erkenning als niet-financiële sancties worden opgelegd.

In geval van een misdrijf (fraude of diefstal) wordt aangifte gedaan bij de politie. Van sanctionering gaat een afschrik-effect uit en dit draagt om die reden eveneens bij aan het voorkomen en beperken van misbruik van regelingen.

4.4 Evaluatie

Regelgeving wordt veelal periodiek geëvalueerd. In een evaluatie dient ook plaats te zijn voor de effectiviteit van genomen maatregelen ter voorkoming van misbruik en oneigenlijk gebruik en de toereikendheid van verschillende controlewerkzaamheden. De VIC-medewerker neemt dit op in het auditplan vanaf 2026 en rapporteert jaarlijks de status aan het MT. Het M&O beleid kan hierop worden aangepast.

5. Risicogebieden

M&O-beleid wordt toegepast bij regelingen waar een risico bestaat op misbruik en oneigenlijk gebruik. Afhankelijk van de misbruikgevoeligheid van een regeling wordt de intensiteit van de inzet van beheersmaatregelen bepaald. In dit hoofdstuk worden de risicogebieden beschreven waarop M&O-beleid van toepassing is. Daarbij wordt de intensiteit van de inzet van het M&O-beleid benoemd en onderbouwd.

5.1 Intensiteit M&O-beleid

Afhankelijk van de mate van een M&O-risico wordt een streng, een gematigd of een basis beleid gevoerd. De hoogte van een risico is afhankelijk van de kans dat het zich voordoet en de (financiële) impact die het heeft.

Streng M&O-beleid

Streng M&O-beleid omvat beheersmaatregelen die verder gaan dan de reguliere maatregelen op het gebied van de administratieve organisatie en interne controle (AO/IC). Specifieke en aanvullende (controle)maatregelen zijn noodzakelijk, zowel in voorwaardenscheppende sfeer als voor wat betreft het houden van een actief toezicht daarop.

Gematigd M&O-beleid

Gematigd M&O-beleid houdt in dat waakzaamheid is geboden. Enkele aanvullende maatregelen worden getroffen, zoals een actieve voorlichting en een kritische beoordeling van de onderbouwing en herkomst van door derden aangeleverde gegevens (b.v. verscherpte controles).

Licht M&O-beleid

Licht M&O-beleid kan worden toegepast in het geval dat de reguliere AO/IC toereikend is.

Er zijn geen aanvullende maatregelen noodzakelijk (te denken valt aan een adequate functiescheiding). Uiteraard moet er wel aandacht zijn voor heldere en eenduidige regelgeving en actieve voorlichting.

Geen specifiek M&O-beleid

Als de regulier AO/IC toereikend is, zijn geen aanvullende maatregelen noodzakelijk en kan incidentele controle op misbruik en oneigenlijk gebruik plaatsvinden.

5.2 Risicovolle processen

Regelingen waarbij de informatie van andere partijen bepalend is voor het verlenen en vaststellen van een indicatie, zijn gevoelig voor misbruik en oneigenlijk gebruik. Ook interne processen kunnen M&O-gevoelig zijn.

De volgende processen worden aangemerkt als risicogebieden omdat derden een aanmerkelijk (financieel) belang hebben en BWB in grote mate afhankelijk is van door die derden verstrekte gegevens:

1. Heffing/belastinginkomsten

Hierbij wordt onderscheid gemaakt in:

a) Heffing/belastinginkomsten op basis van gegevens van derden (licht M&O-beleid)

De belastinginkomsten voor deelnemers van de BWB worden grotendeels gerealiseerd door watersysteemheffing, zuiveringsheffing, ozb, afvalstoffenheffing en rioolrechten. De hoogte van deze belastingen wordt gebaseerd op redelijk objectieve criteria of op gegevens van niet-betrokken derden. Voor de reclame-, precario- en hondenbelasting wordt gebruik gemaakt van de controlegegevens van een externe partij. Een belastingplichtige kan bezwaar maken tegen de inhoud of juistheid van de aanslag. Bij afhandeling van bezwaren in deze categorie wordt gebruik gemaakt van redelijk objectieve criteria of gegevens van niet-betrokken derden ter verificatie.

b) Heffing/belastinginkomsten op basis van gegevens uit aangifte (gematigd M&O-beleid)

Er is ook een groep belastingen/heffingen waarbij rechtstreeks toetsbare gegevens ontbreken zoals de zuiveringsheffing bedrijven, toeristenbelasting, hondenbelasting etc. vaak wordt in beginsel uitgegaan van de aangifte van de inwoner/ondernemer. Een belastingplichtige kan bezwaar maken tegen de inhoud of juistheid van de aanslag. Bij afhandeling van bezwaren in deze categorie wordt in mindere mate gebruik gemaakt van redelijk objectieve criteria of gegevens van niet-betrokken derden ter verificatie. Hierbij is meer ruimte voor fouten of bewuste onjuiste opgave wat resulteert in een hoger risico/hogere intensiteit.

2. Inning (gematigd M&O-beleid)

Het inningsproces is gevoelig voor misbruik en oneigenlijk gebruik, met name waar het gaat om betalingsregelingen, invorderingsmaatregelen en oninbaar lijden. Er is sprake van directe klantinteractie, een verhoogde kans op beïnvloeding of onjuiste gegevens, en een financieel belang voor zowel de belastingplichtige als de organisatie. Voor de waarborging dat inning objectief, rechtmatig en controleerbaar tot stand komt wordt een gematigd M&O-beleid toegepast.

3. Kwijtscheldingen (gematigd M&O-beleid)

Bij het proces van kwijtschelding wordt gebruikgemaakt van inkomensgegevens die via het Inlichtingenbureau (ILB) worden verstrekt, hoofdzakelijk afkomstig van de Belastingdienst. Deze gegevens zijn dus van derden. De beoordeling vindt plaats op basis van deze gegevens; de belastingplichtige levert geen aanvullende informatie aan. Bij twijfelgevallen wordt dit expliciet vermeld en vindt toetsing plaats binnen de beleidskaders.

Door het gebruik van gegevens van een betrouwbare derde partij en het ontbreken van beïnvloedbare aangifte-informatie is het risico op misbruik beperkt.

4. Inkopen en aanbestedingen (gematigd M&O-beleid)

Met inkoop en aanbesteding kan een aanmerkelijk financieel belang gemoeid zijn, door het verstrekken van verkeerde informatie kan inkoop mogelijk te duur plaatsvinden of voldoet de dienst/het product niet aan de benodigde kwaliteit. Wet- en regelgeving en ook het inkoopbeleid van de BWB bevatten echter al de nodige waarborgen op het gebied van M&O.

Reeds van toepassing zijnde (verbijzonderde) interne controles op inkopen en aanbestedingen zijn eveneens een waarborg dat deze juist en volledig zijn. Ook interne budget- en functiescheidingen zijn van toepassing.

Aanvullende M&O-maatregelen kunnen zich beperken tot enkele extra controles van aangeleverde gegevens. Daarom geldt voor inkopen en aanbestedingen een gematigd M&O-beleid. Voor aanvullende opdrachten (meerwerk) en opdrachten die één-op-één gegund worden is tevens een gematigd beleid noodzakelijk, omdat hierop mogelijk niet alle voorstaande beheersmaatregelen worden toegepast.

5. Integriteit van relaties (gematigd M&O-beleid)

Integriteit van medewerkers en directie in de omgang met externe relaties vormt een M&O-risico. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld de waardebeoordeling van objecten of het verlenen van kwijtschelding. Preventieve maatregelen in de zin van integriteitbeleid en gedragscodes zijn al van kracht. M&O beleid kan dan ook beperkt zijn tot het treffen van enkele aanvullende maatregelen, waardoor een gematigd beleid volstaat.

6. Personeelslasten (licht M&O-beleid)

De interne controle op personeelslasten is goed georganiseerd. Enkele belangrijke aandachtspunten zijn: kopie identiteitsbewijs, formele aanstelling, controle buiten de personeelsadministratie om en Verklaring Omtrent Gedrag. Tevens is er een screeningsbeleid vastgesteld wat de BWB meer mogelijkheden geeft ten aanzien van het screenen van nieuwe medewerkers en bij interne functiewisselingen.

Een nuance geldt wellicht voor kostenvergoedingen. Hierbij valt te denken aan het verkrijgen van een vergoeding voor gemaakte reiskosten, terwijl deze kosten door een persoon niet juist opgegeven worden of dat de juiste grondslag ontbreekt. Deze controle vindt plaats in de eerste lijn (manager) en de derde lijn (VIC).

De salarisadministratie wordt uitgevoerd door een externe partij.

Het risico is dat een (fictieve) medewerker wordt opgevoerd in de salarisadministratie of dat het salaris of aantal uren te hoog wordt ingegeven in het salarissysteem. Het financiële belang hiervan is in het algemeen echter beperkt. Een controle vindt plaats door P&O en aanvullend door financiën. De salarisadministrateur voert geen mutaties door waar geen besluit van het bevoegd gezag onderligt.

6. Verantwoording

Om inzicht te krijgen in de wijze waarop het M&O-beleid wordt uitgevoerd en nageleefd, moet verantwoording worden afgelegd. Dit wordt gerealiseerd door aan te sluiten bij de reguliere Planning & Control cyclus.

In het kader van de verantwoording worden in ieder geval de volgende stappen ondernomen:

- Vanaf de begroting 2027 wordt in de paragraaf Bedrijfsvoering informatie opgenomen over het M&O-beleid;
- Vanaf de bestuursrapportage 2026 wordt in de paragraaf Bedrijfsvoering gerapporteerd over de voortgang in het M&O-beleid;
- Vanaf de jaarrekening 2025 wordt verantwoordingsinformatie over het M&O beleid opgenomen;
- Bij het verrichten van interne controles, audits en onderzoeken wordt aandacht besteed aan het M&O-beleid;
- Bij het opstellen van procesbeschrijvingen, in het kader van de administratieve organisatie, wordt rekening gehouden met M&O-gevoelige aspecten.